

การทำกล่องจากผ้าไทย

โดย ผศ.ลักขณา จาตกานนท์
ผศ.เจษฎา กิจเกิดแสง

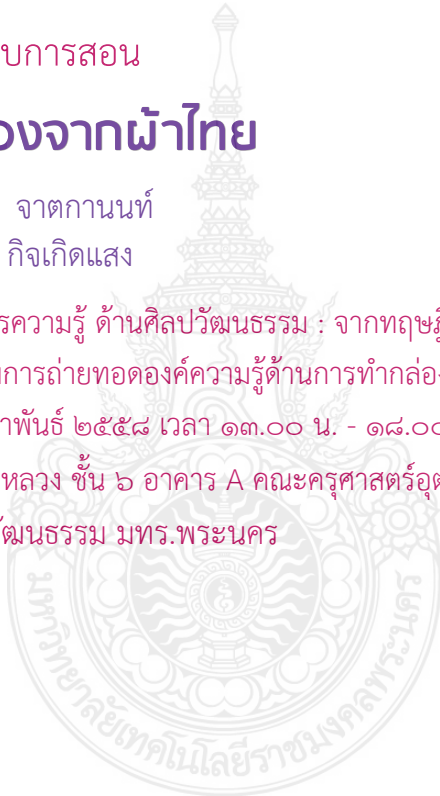
เอกสารประกอบการสอน

การทำล่องจากผ้าไทย

โดย ผศ.ลักขณา จาตกานนท์
ผศ.เจทญา กิจเกิดแสง

โครงการการจัดการความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ
ระยะที่ ๒ กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำล่องจากผ้าไทย
วันศุกร์ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๘.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกรมหลวง ชั้น ๖ อาคาร A คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
จัดโดย กองศิลปวัฒนธรรม มทร.พระนคร

คำนำ

ผ้าไทย เป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำชาติที่คนไทยภาคภูมิใจ ในการส่งเสริมและพัฒนาผ้าไทยต้องคู่ไปกับการอนุรักษ์การทอผ้าของไทยในแต่ละท้องถิ่น สำหรับกล่องจากผ้าไทยในโครงการการจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม นี้ ทำจากผ้าไทยได้ทุกประเภท ถือเป็นส่งเสริมการใช้ผ้าไทยอย่างผ้าฝ้ายและผ้าไหม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของภูมิปัญญาไทย มาจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำไม่ยุ่งยาก หาซื้อง่าย รูปแบบของกล่องสามารถดัดแปลงได้หลายรูปแบบ โดยรูปแบบกล่องที่สอนในครั้ง นี้ เป็นตัวอย่างแบบหนึ่ง que เลือกมาสอนในเวลาจำกัดซึ่งใช้เวลาในการทำไม่นาน อย่างไรก็ตามหากสนใจทำรูปแบบอื่นๆสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมได้ ยินดีให้คำแนะนำแก่ผู้สนใจทุกท่าน

กล่องจากผ้าไทยเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยนำไปทำจำหน่ายได้ทุกเทศกาล หรือเป็นการ ลดรายจ่ายในครัวเรือน เมื่อจัดทำเพื่อใช้ประโยชน์เป็นของขวัญของที่ระลึก ในโอกาสต่าง ๆ ได้ กล่องจากผ้าไทยที่ทำด้วยความประณีต รู้จักเลือกใช้วัสดุอย่างเหมาะสมและคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ อยู่เสมอ จะพัฒนาไปสู่การเป็นสินค้า OTOP ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจ ของชาติได้ต่อไป

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา กิจเกิดแสง ผู้อำนวยการ กองศิลปวัฒนธรรม ที่สละเวลาและให้เกียรติมาเป็นวิทยากรในวันนี้ ทำให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ความรู้เกี่ยวกับผ้าไทย

โดย ผศ.ลักขณา จาตกานนท์

ความสำคัญของผ้าไทย

ผ้าไทย ไม่ว่าจะผลิตจากฝ้ายหรือไหม นับเป็นภูมิปัญญาไทยที่ถ่ายทอดความประณีตงดงามจากเส้นใยสู่ผืนผ้าอันทรงคุณค่ายิ่งทางวัฒนธรรม ลวดลายและสีสันทงาม ทั้งโดยวิธีจก ชิด มัด ล้วง ฯลฯ ล้วนบ่งบอกถึงวิถีชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ และความเจริญรุ่งเรืองของชาติ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้ริเริ่มเครื่องแต่งกายประจำชาติและส่งเสริมการทอผ้าไทย โดยทรงจัดตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมอาชีพของราษฎรในท้องถิ่นต่าง ๆ และดำรงรักษาศิลปหัตถกรรมไทย ให้เป็นที่นิยมของคนทั่วไป รวมถึงการฟื้นฟูวิธีการทอผ้า ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ในอดีต การทอผ้าของไทยมักทออยู่ในครัวเรือนเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน สังคมไทยในชนบทถือว่า งานทอผ้าเป็นเรื่องของผู้หญิงที่ทำในยามว่างจากการทำไร่ทำนา ในขณะที่ผู้ชายทำทุกและอุปกรณ์สำหรับทอผ้า ผู้หญิงที่ทอผ้าได้แสดงให้เห็นถึงการเป็นแม่ศรีเรือนที่ดี การทอผ้าจึงมีอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ ผ้าไทยมีความสำคัญนอกเหนือจากการใช้ในการดำรงชีวิต ดังนี้

๑. ผ้าไทยบ่งบอกถึงฐานะของผู้ใช้ ได้แก่ ผ้าที่ใช้ในราชสำนัก มีทั้งภูเขาและฉลองพระองค์พระมหากษัตริย์ ฝ้านุ่งเครื่องยศของขุนนางและเชื้อพระวงศ์ เช่น ผ้าเยียรบับ ผ้าปุม ผ้าสมปัก ผ้าเขียนลายทอง ผ้าไทยที่สั่งทำจากประเทศอินเดีย

ตามแบบลายที่ส่งไป เช่น ผ้าพิมพ์ลายอย่าง ผ้าต่าง ๆ เหล่านี้แสดงถึงฐานะของผู้ใช้ใน ระดับสูง

๒. ผ้าไทยแสดงถึงคุณค่าที่ใช้สำหรับงานบุญหรืองานพิธีการทางศาสนา เป็น ความเชื่อ ความศรัทธา มีการเลือกใช้ประเภทของผ้าในพิธีกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะกับ โอกาสและการใช้สอย เช่น ผ้าทำตุ่ง ผ้าคลุมศีรษะนาค ผ้าห่อคัมภีร์ ผู้ทอจะพิถีพิถัน ในการทอผ้าที่ใช้เฉพาะเหล่านี้เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งผู้ทอเชื่อว่าจะได้รับบุญกุศลเมื่อนำผ้า ที่ทำขึ้นเองไปประกอบพิธีการทางศาสนา

๓. ผ้าไทยแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำชาติ เนื่องจาก ผ้าไทยบ่งบอกวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและประเพณีของไทยโดยเฉพาะทั้งในเรื่องลวดลาย และการใช้สีที่คงความเป็นเอกลักษณ์ของ ความเป็นไทย เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้าขิด เป็นต้น

๔. ผ้าไทยแสดงถึงชาติพันธุ์ วิถีชีวิต การแต่งกายแบบประเพณีของกลุ่มชนเชื้อสาย ไทยต่างๆ เช่น ไทยยวน (โยนก) ไทยพวน ไทยลื้อ ไทยใหญ่ เป็นต้น

๕. ผ้าไทยสามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชาวชนบท เพราะการทอผ้าเป็น

กิจกรรมที่ชาวบ้านจัดทำหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งแต่เดิมการทอผ้าเป็นการทอที่ใช้ใน คราวเรือน แต่ในปัจจุบันผ้าไทยเป็นที่สนใจแก่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผ้าไทยจึงกลายเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มรายได้ให้กับชาวชนบทได้อีกทางหนึ่ง

๖. ผ้าไทยสามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ เนื่องจากความงดงามของผ้าไทย จึงมีการนำผ้าไทยมาพัฒนาใช้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประโยชน์ใช้สอยนอกเหนือจากการเป็นเครื่องนุ่งห่มโดยการนำผ้าไทยมาออกแบบเพิ่มคุณค่าใช้เป็นผ้าที่ใช้ในบ้าน สำนักงาน โรงแรมต่าง ๆ เช่น การนำผ้าไทยมาทำโคมไฟ กรอบรูป ผ้าม่าน ผ้าบุเฟอร์นิเจอร์ หมอนอิง รวมถึงการนำผ้าไทยมาทำเป็นของขวัญของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ ด้วย

๗. ผ้าไทยให้คุณค่าเชิงเศรษฐกิจนำรายได้เข้าประเทศ ปัจจุบันผ้าไทยได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทั้งด้านการผลิตและการตลาด เพื่อขยายบทบาทให้มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมากยิ่งขึ้นในด้านการผลิตมีการพัฒนาคุณภาพเส้นใย เส้นด้าย ลวดลาย สี สีน เทคนิการย้อมและเทคนิคการทอ ทำให้ผ้าไทยมีคุณภาพดูแลรักษาง่าย มีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้นเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค สามารถส่งจำหน่ายยังต่างประเทศ นำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมากถือเป็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศ นอกเหนือจากการให้คุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติไทยเหมือนอย่างในอดีตที่ผ่านมา

จะเห็นได้ว่าผ้าไทยมีความสำคัญผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมานาน ผ้าไทยให้คุณค่าในด้านจิตใจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และเป็นส่วนช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาตินับจนถึงทุกวันนี้

ประเภทของผ้าไทย

การจัดประเภทของผ้าไทย แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

๑. แบ่งตามวัตถุดิบที่ใช้ในการทอ ได้แก่ฝ้าย ไหม และใยประดิษฐ์

๑.๑ ฝ้าย (Cotton) มาจากภาษาอาหรับที่เรียกว่า qutun แปลว่า ฝ้าย มีกำเนิดในประเทศเม็กซิโกประมาณ ๕,๐๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล ในทวีปเอเชีย มีการใช้ผ้าฝ้ายในประเทศปากีสถาน ประมาณ ๓,๐๐๐ปีก่อนคริสตกาล สำหรับประเทศไทย พบหลักฐานการใช้ผ้าฝ้ายทำเครื่องนุ่งห่มมาตั้งแต่สมัยนครลุง นครปาน นครเงี้ยว แคว้นน่านเจ้า ฝ้าย เป็นพืชไร่เศรษฐกิจ เพราะเป็นวัตถุดิบสำคัญ ในการทอผ้า ใช้ทำเครื่องนุ่งห่ม ต้นฝ้าย มีความทนทานต่อความแห้งแล้ง ชอบขึ้นในเขตอากาศร้อน แห้งแล้งปลูกฝ้ายในประเทศไทยอยู่ที่จังหวัดเลย เพชรบูรณ์ สุโขทัย นครสวรรค์ ลพบุรี ปราชินบุรี นครราชสีมา เพชรบุรีและกาญจนบุรี

ผลผลิตของฝ้ายที่นำมาใช้ประโยชน์ คือ ดอกฝ้าย เปลือก เมล็ดฝ้าย และเนื้อเมล็ดฝ้าย ฝ้ายส่วนที่เป็นเส้นใย เรียกว่า สมอฝ้าย ขนปุย สีขาวหรือสีดุ่น ใช้ในการทอผ้า ทอพรมและใช้ในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ ทำฟิล์มเอกซเรย์ ฯลฯ เปลือกเมล็ดฝ้ายใช้เป็น ส่วนประกอบอาหารสัตว์ ทำปุ๋ย อุตสาหกรรมพลาสติกและทำยางเทียม ฯลฯ ส่วนเนื้อเมล็ดฝ้าย ใช้สกัดน้ำมันในการปรุงอาหาร ทำเนยและยารักษาโรค ยาปราบศัตรูพืช นอกจากนี้ส่วนที่เป็นลำต้น กิ่งก้าน กากที่เหลือจากการสกัดน้ำมันของเมล็ดยังใช้ผลิตแผ่นวัสดุก่อสร้าง

ชาวบ้านจะเริ่มปลูกฝ้ายหลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ บางแห่งปลูกฝ้ายพร้อมกับการทำนา ชาวนาจะดำนาพร้อมกับการดูแลรักษาฝ้ายที่ปลูกไว้ช่วงที่เหมาะสมแก่ การปลูกฝ้ายคือ เดือนพฤษภาคม ฝ้ายจะใช้เวลา ๖ - ๗ เดือน ดอกฝ้ายที่ผสมเกสรแล้วจะเปลี่ยนเป็นสมอฝ้าย เมื่อสมอฝ้ายแก่เต็มที่จะแตกฟูเป็นปุยฝ้าย ในราวเดือนพฤศจิกายน หรือ ธันวาคม ถึงคราวที่สมอฝ้ายเก็บได้ ก็ต้องรีบเก็บก่อนที่จจะร่วง ลงพื้น มิฉะนั้นเมื่อปุยฝ้ายสัมผัสกับความสกปรกของพื้นดิน อาจจะทำให้ฝ้ายเสียหรือต้องเสียเวลาเก็บ

สิ่งสกปรกทั้ง

สมอฝ้ายที่แก่และแห้งจะมี เมล็ดฝ้ายติดอยู่ ต้องนำมาแยกเมล็ดออกโดยใช้ เครื่องมือที่เรียกว่า “อ้าว” ซึ่งมีเฟืองกลม ๒ เฟือง หมุนด้วยมือพร้อมกับด้ามจับ ใ้ ปุยฝ้ายหลุดไม่ไปด้านหน้า เมล็ดฝ้ายจะหล่นอยู่ด้านหลัง

จากนั้นนำปุยฝ้ายมาติดกับกับอุปกรณ์ที่มีลักษณะคล้ายคันธนู เพื่อให้ฝ้ายเป็น เนื้อเดียวกันและมีเนื้อละเอียดจากนั้นนำมาปั่นกับประวิงเพื่อให้ได้เส้นฝ้ายเรียกว่า “การเข็นฝ้าย” นำเส้นใยฝ้ายที่ได้มาทอเป็นเครื่องนุ่งห่มต่อไป

ฝ้ายเป็นเส้นใยธรรมชาติจากพืช ฝ้ายที่ทอจากฝ้ายจึงสวมใส่สบาย ไม่ร้อน สามารถถ่ายเทอากาศและดูดซับเหงื่อได้ดี ฝ้ายจึงเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตผ้า ไทยที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด ในปัจจุบันด้วยวิวัฒนาการในการผลิต เส้นใยจึงทำให้มีเส้นใยที่คล้ายผ้าฝ้าย แต่ผู้บริโภคก็ยังคงต้องการใช้ผ้าฝ้ายแท้ ดังนั้น หากต้องการทดสอบเส้นใย สามารถทำได้โดยการนำเส้นใยไปเผาไฟ เมื่อเส้นใยฝ้าย หรือผ้าฝ้ายเข้าใกล้เปลวไฟจะไหม้ไหม้ไหม้ไฟ เมื่อใส่ในเปลวไฟ เส้นใยฝ้ายหรือผ้าฝ้ายที่ นำมาทดสอบ จะยังคงติดไฟอย่างต่อเนื่อง หลังการเผาไฟ ถ้ามีสีขาว กลิ่นคล้าย กระดาษไหม้ไฟ ปุยของเถ้าเบา ถ้าเป่าจะฟุ้งกระจาย

๑.๒ ไหม(Silk) เป็นเส้นใยธรรมชาติที่ได้จากรังของตัวไหมซึ่งเป็นแมลงผีเสื้อ ชนิดหนึ่ง อยู่ในตระกูล Bombycidae วงจรชีวิตที่สมบูรณ์ใช้เวลา ๔๕-๕๖ วัน เริ่มจากเมื่อผีเสื้อวางไข่(Eggs)ใช้เวลาฟัก จากไข่ ๑๐-๑๒ วันหรือใช้เวลามากน้อย ต่างกันตามแต่พันธุ์ของไหม จากนั้นกลายเป็นหนอนไหม(Larva) โดยกินใบหม่อน เป็นอาหาร อยู่ได้ ๗ - ๘ วัน ตัวหนอนจะ ผลิตเส้นใยเพื่อใช้ในการทำรังทอหุ้ม

ป้องกันตัวเอง โดยใช้เวลา ๒-๓ วันเปลี่ยนจากหนอนเป็นดักแด้(Pupa) จากนั้นอีก ๑๐-๑๒ วัน จะลอกคราบและโตเต็มวัย หรือผีเสื้อ (Moth) จึงพร้อมวางไข่อีกครั้ง

การเลี้ยงไหมเชื่อกันว่าอุบัติครั้งแรกในประเทศจีน ตัวไหมกินพืชได้หลายชนิด แต่ชนิดกินใบหม่อนมีมากที่สุด ใบหม่อนจึงจะต้องมีความสดอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้การ

เลี้ยงไหมจึงต้องควบคุมไปกับการทำสวน
หม่อน คุณสมบัติพิเศษของตัวไหม คือ
ช่วงระยะที่เป็นดักแด้ จะสร้างรังไหมห่อ
หุ้มตัวเอง

รังไหมที่ดีจะต้องมีความสมบูรณ์
รังที่ขาด รังเปื้อน รังชันรา รังบุบ รังผิดรูป

ร่าง รังแผดเป็นรังไหมที่ไม่สมบูรณ์ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของ เส้นใยไหม เมื่อคัดรังไหมแล้ว
จะต้องนำไปอบแห้งคุณสมบัติเฉพาะของรังไหม คือ สามารถสาวดึงเส้นใยออกมาเป็น
เส้นเล็ก จากเปลือกของรังไหม โดยนำไปต้มในน้ำสะอาดเพื่อให้ทาวไหมละลาย รังไหม
เริ่มพองและอ่อนตัวทำให้สามารถใช้ปลายไม้เกี่ยวเส้นใยออกมารวมกันหลาย ๆ เส้น
การสาวเส้นไหมออกจากเปลือกนอกของรังโดยจะได้เส้นไหมจากเปลือกชั้นนอกของ
รังไหม เรียกว่า “ไหมสาว” หรือ “ไหมเปลือก” มีลักษณะเส้นใหญ่และหยาบ มีปมปม
ส่วนไหมชั้นในมีขนาดเล็ก อ่อนนุ่มและมีความมันวาว เรียกว่า “เส้นไหมน้อย”
ผู้สาวไหมต้องมีความชำนาญและมีเทคนิคที่ทำให้เส้นไหมเกาะกันเป็นเส้นตามขนาด
ที่ต้องการ เส้นไหมที่ได้ไม่ขาดและมีคุณภาพดี

เส้นไหมที่สาวแล้วจะพันไขว้กันหลาย ๆ รอบแล้วพักไว้ก่อนนำไปกรอ ตรวจสอบดู
ปมปมหรือตัดแต่งเส้นไหม จึงนำเข้าเครื่องปั่นให้เส้นไหมแน่น จากนั้นจึงนำไปรวมกัน
เป็นใจ เรียกว่า “ไหมดิบ” และต้องนำไปชุบน้ำ สบู่อ่อน สลัดเส้นไหมหลาย ๆ ครั้ง
ผึ่งลมให้แห้ง จึงนำไปกรอเข้าหลอด แล้วจึงตีเกลียวอีกประมาณ ๓๐๐ รอบต่อความยาว
๑ เมตร ก่อนนำไปนึ่งหรือลวกไม่ให้เกลียวไหมหมุนกลับ แล้วนำไปกรออีกครั้งเรียกว่า
การทำเซ็ด เป็นการทำให้เกลียวอยู่ตัว

การทดสอบเส้นไหม เมื่อนำเส้นไหมเข้า
ใกล้เปลวไฟ เส้นไหมจะหด หนีไฟ เมื่อใส่ใน
เปลวไฟจะลุกติดไฟอย่างรวดเร็ว เปลวไฟมีสี
เหลือง เมื่อนำออกจากเปลวไฟ ไฟจะดับ กลิ่น
คล้ายผมไหมไฟ ถ้าเป็นก้อนสีน้ำตาลไหม้ เมื่อ
ใช้มือบีบจะเปราะแตกง่าย

๑.๓ ไยประดิษฐ์ เป็นเส้นใยที่มีการพัฒนาเพื่อตอบสนองการใช้งานให้มีการผลิตเส้นใยใช้ในระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ไยประดิษฐ์ที่ใช้ในการผลิตผ้าไทย ส่วนใหญ่ เป็นเส้นใยกึ่งสังเคราะห์ ที่นิยมใช้คือ เซลลูโลสประดิษฐ์ เช่น เรยอง อาซิเทต เพราะเป็นเส้นใยเซลลูโลสธรรมชาติจากเศษฝ้ายและเนื้อไม้ เป็นวัตถุดิบเบื้องต้นในการผลิต ทำให้คุณสมบัติของเส้นใยที่ได้คล้ายกับเส้นใยฝ้าย

กระบวนการผลิตเส้นด้ายใยประดิษฐ์ในระบบอุตสาหกรรมทำได้ง่ายกว่าการทำเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายที่ผลิตด้วยมือ เส้นด้ายใยประดิษฐ์หาซื้อง่าย ราคาไม่แพง ทำให้ผู้ทอผ้านิยมใช้ในการทอผ้าไทย นอกจากนี้ ยังมีการนำเส้นใยประดิษฐ์มาผสมกับเส้นใยธรรมชาติ เรียกว่าใยผสม เพื่อให้เส้นใยมีคุณสมบัติดีขึ้น เช่น เมื่อนำมาผสมกับฝ้าย ทำให้ผ้าที่ทอจากใยผสมมีคุณสมบัติทนยับและมีความเหนียวเพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้ทอและผู้ขายควรมีความรู้และแจ้งแก่ผู้ซื้อให้ทราบซึ่งผู้ซื้อก็จะยอมรับได้

ในการทดสอบเส้นใยประดิษฐ์ เมื่อนำไปเข้าใกล้เปลวไฟ จะหดหนีไฟ เมื่อเข้าในเปลวไฟจะลุกติดไฟได้รวดเร็วกว่าฝ้ายและไหม เปลวไฟมีสีเหลือง เมื่อนำออกจากเปลวไฟ ไฟยังคงลุกไหม้อย่างต่อเนื่อง ถ้ามีสีน้ำตาลถึงน้ำตาลไหม้ กลิ่นเป็นสารเคมี ถ้าแข็งบิบไม่แตก ส่วนเส้นด้ายใยผสมจากฝ้าย เมื่อนำไปเผาไฟ จะปรากฏผลของฝ้ายและเส้นใยประดิษฐ์

๒. แบ่งตามกรรมวิธีการทอ ซึ่งทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้า มี ๒ ประเภท คือ การทอผ้าพื้นและการทอผ้าลายรวมถึงการทอพิเศษที่ทำให้เกิดลวดลาย สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้จัดทำร่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๔๖ – ปัจจุบัน สำหรับตรวจสอบผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้มีมาตรฐานในการผลิตเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดและสามารถจำหน่ายได้มากยิ่งขึ้น โดยปัจจุบันได้จัดทำร่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เฉพาะประเภทผ้าทอไว้ไม่น้อยกว่า ๒๖ ร่าง อาทิ ผ้าทอ ลายขัด ผ้าขิด ผ้าจก ผ้ามัดหมี่ เป็นต้น

๒.๑ การทอผ้าพื้น จะเป็นการทอลายขัดพื้นฐานที่เกิดจากเส้นด้าย ๒ ชุด คือ

เส้นด้ายยืนและด้ายพุ่งสีเดียวกันขัดกันไม่มี ลวดลาย เช่น ผ้าฝ้ายพื้นเรียบ ผ้าไหมพื้น เรียบ หรืออาจทอเส้นพุ่งหรือเส้นยืนสีต่าง กันทำให้เกิดสีเหลือบ ผ้าพื้นส่วนใหญ่เป็น ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งมีสีสันให้เลือก มากทั้งการย้อมจากสีธรรมชาติและสี สังเคราะห์

สำหรับการย้อมผ้าไทยด้วยสีธรรมชาติ ในปัจจุบัน มีการพัฒนากรรมวิธีการ ย้อมให้ สีติดทน สีย้อมที่ได้มีความสม่ำเสมอ สวยงาม มีเอกลักษณ์ สีธรรมชาติที่ได้จาก ส่วนของผล ใบ เปลือกและรากสีย้อมที่ได้แตกต่างกันตามชนิดและส่วนที่ใช้ เช่น สีแดง จากครั่ง รากยอ รากของต้นเข็ม ดอกคำฝอย ผลและใบคำแสด มะไฟป่า สีส้มจากดอก กรรณิการ สีชมพูจากต้นฝาง สีน้ำเงินจากต้นคราม สีดำจากลูกมะเกลือ สีกากี้จาก เปลือกแก่นเพกา สีเขียวจากใบหูกวาง เปลือกไม้มะพูด เปลือกนนทรี สีเหลืองจาก แก่นขนุน ขมิ้นชัน แก่นแข เป็นต้น

การย้อมเส้นใยหรือผืนผ้าไทยด้วยสีสังเคราะห์หรือสีเคมี มีสีให้เลือกมาก สามารถนำแต่ละสีมาผสมกันเพื่อให้ได้สีที่ต้องการและปรับความเข้มของสีได้สีเคมีมี หลายประเภท เช่น สีแอสิด สีรีแอคทีฟ การย้อมผ้าด้วยสีสังเคราะห์มีข้อดี คือ ติดสีได้ ดี ทนต่อการซักและแสงแดด สะดวกรวดเร็วในการย้อม ผ้าที่ได้มีสีสันสวยงามตาม ลักษณะผ้าพื้นเมือง แต่มีข้อเสีย คือ น้ำสีย้อมที่เหลือจากกระบวนการย้อมสีก่อให้เกิด มลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสีเคมีประกอบด้วยโลหะหนักจำพวก โครเมียม ดีบุก และตะกั่ว ซึ่งชาวบ้านเทน้ำสีย้อมที่เหลือลงลำธารสาธารณะ หรือไปรวมไว้ที่บ่อพัก

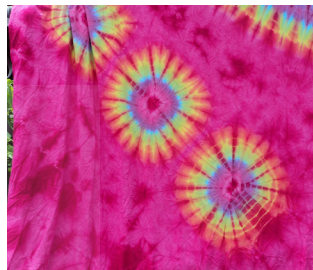

โดยไม่มีการบำบัดอย่างถูกวิธี นอกจากนั้น ผู้ย้อมยังละเลยเรื่องความปลอดภัยต่อ สุขภาพของตัวเองและผู้ใกล้ชิด โดยไม่มีการป้องกันการรับสารพิษจากสีย้อม ทั้ง การสัมผัสโดยตรงและการสูดดมเนื่องจากการ ย้อมต่อเนื่องเป็นระยะเวลาเวลานานกว่า ๑๐ ปี ทำให้ปัญหาเหล่านี้เริ่มปรากฏผลใน

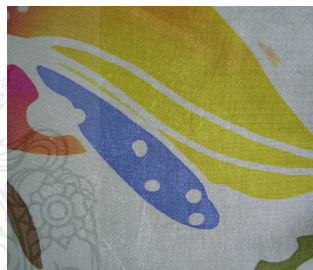
ภายหลัง นอกจากนี้อาจมีปัญหาจากสารเคมีตกค้างในเนื้อผ้าทำให้เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ได้

นอกจากนี้ยังมีการทำลายให้เกิดความงดงามบนผ้าไทย ด้วยวิธีการพิมพ์ การมัดย้อม การทำผ้าบาติก เป็นต้น

ผ้ามัดย้อม คือ ผ้าที่ใช้เทคนิคการทำลวดลาย โดยการมัดผ้าที่ทอสำเร็จแล้ว ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น มัด เย็บและใช้อุปกรณ์อื่น ๆ ให้เป็นลวดลายตามที่กำหนด แล้วจึงนำไปย้อมสี ผ้าที่ใช้ทำผ้ามัดย้อม มีทั้งผ้าที่ทำจากใยธรรมชาติ เช่นผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าที่ทำจากใยประดิษฐ์ เช่น ผ้า เรยอน สีที่ใช้ในการย้อมผ้าบาติก มีทั้งย้อมจากสีธรรมชาติและสีสังเคราะห์ กรรมวิธีการย้อม ทำได้ ๒ วิธี คือ วิธีย้อมเย็นและวิธีย้อมร้อน

ผ้าบาติก คือผ้าที่ใช้เทคนิคการทำลวดลายโดยใช้เทียนเขียน หรือพิมพ์ เส้นเทียนลงบนส่วนของผืนผ้าที่ไม่ต้องการให้ติดสีและระบายหรือย้อมสีในส่วนที่ต้องการให้ติดสี การทำผ้าบาติกทำจากผ้าได้หลายชนิด เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าลินิน ผ้าป่าน ผ้าเรยอน กรรมวิธีการทำผ้าบาติก อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น วิธีการย้อมเย็น วิธีระบายสี วิธีพิมพ์บล็อก หรือใช้ทุกวิธีผสมกันก็ได้ ผ้าบาติกที่ดี เส้นเทียนต้องคมชัดทั้งด้านหน้าและด้านหลังของผ้า ลงสีสม่ำเสมอ

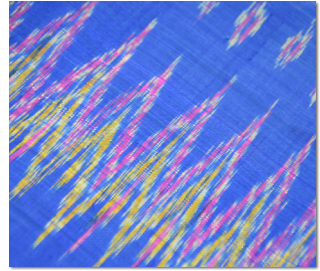

๒.๒ การทอผ้าลาย เกิดจากการทอผ้าลายขัดให้เกิดลวดลายโดยใช้ด้ายยืนและ

ด้ายพุ่งต่างสีกันเกิดเป็นลวดลาย เช่น ผ้าลายทาง ผ้าขาม้า ผ้าลายตาราง ผ้าตาหมากรุกหรือใช้เส้นด้ายควบต่างสีทอสลับกัน เช่น ผ้าหางกระรอก หรือการทำให้เกิดลวดลายจากการมัดเส้นด้ายก่อนนำมาทอ เช่น ผ้ามัดหมี่ เป็นต้น

ผ้ามัดหมี่ เกิดจากการมัดลวดลายเส้นพุ่ง หรือเส้นยืนด้วยเชือกบริเวณที่ไม่ต้องการให้ติดสี แล้วนำไปย้อมสี เพื่อให้เกิดสีสັນและลวดลาย ตามที่ช่างทอกำหนดไว้ เริ่มจากการย้อมสีอ่อนไปจนถึงสีเข้มเมื่อมัดครบลายแล้วนำไปทอ ๒ ตะกอ หรือ ๓ ตะกอ ผ้ามัดหมี่มีทั้งมัดหมี่ผ้าฝ้ายและมัดหมี่ผ้าไหม ทอกันมากใน

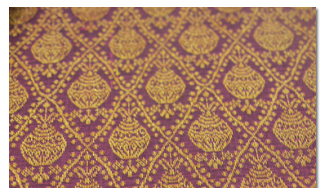
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดสุรินทร์ นครราชสีมา ขอนแก่น บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด และภาคกลาง เช่น ที่จังหวัดลพบุรี ชัยนาท สำหรับผ้ามัดหมี่ด้ายยืนจะมีการทำในบางจังหวัด เช่น ราชบุรี เพชรบุรี เชียงใหม่ เป็นต้น

นอกจากนี้ในการทอผ้าให้เกิดลวดลายมีการใช้การทอพิเศษให้เป็นลายผ้าที่เกิดจากการยกตะกอที่ต่างจากลายขัตรีธรรมดา เกิดเป็นลวดลายต่าง ๆ เช่น ผ้าขิด หรือลายผ้าที่เกิดจากการใช้การเพิ่มเส้นด้ายพิเศษ เช่น ผ้ายก ผ้าจก ผ้าแพรวา ผ้าลายน้ำไหล เป็นต้น การทอผ้าลายนั้นลวดลายที่เกิดขึ้น ผู้ทอมักจินตนาการจากสภาพแวดล้อม เช่น ใบไม้ ดอกไม้ สัตว์ และคน รวมไปถึงประเพณีทางศาสนา เช่น รูปวัด รูปปราสาท ซึ่งลักษณะของผ้าที่เกิดจากการทอพิเศษแต่ละชนิด พออธิบายได้ดังนี้

ผ้าขิด เป็นผ้าที่ทอให้เกิดลวดลาย ด้วยกรรมวิธีการใช้แผ่นไม้เล็ก ๆ สอดไปตามเส้นด้ายยืนจากริมผ้า ด้านหนึ่งไปริมผ้าอีกด้านหนึ่งเพื่อกำหนดลาย จากนั้นสอดกระสวยเส้นพุ่งตามแนวเส้นยืนที่ขัดไว้จนครบทุกแถว เกิดเป็นลวดลายตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า ด้ายพุ่งที่สอดเข้าไป ให้เกิดลวดลายขิดในแต่ละแถวจะเป็นสีเดียวกัน ผ้าขิด ทอกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นิยมทำหมอน ผ้าคลุมไหล่ ผ้าตัดชุดสตรีและบุรุษ บางแห่งมีการทอขิดผสมจกเช่น ผ้าบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ทำให้เกิดลวดลายและสีสັນ มากกว่าขิดธรรมดา

ผ้ายก มาจากลักษณะการทอเส้นด้ายที่มีเทคนิคการทอคล้ายกับผ้าขิด โดยการยกตะกอเพิ่มลวดลายในเนื้อผ้าให้มีลวดลายบนบนผืนผ้า การยกจะใช้เส้นไหมหรือด้ายสีต่าง ๆ ทำให้ผ้า มีลักษณะพิเศษ

ผ้ายกที่ทอขึ้นแต่ละผืนจะยกเฉพาะเชิงขึ้น หรือยกลายตลอดทั้งผืนพร้อมตีนขึ้น หรือทอเป็นผ้าชิ้นที่มีการทอยกหน้างานก็ได้

ผ้าจก การทอจกเป็นการทอที่ใช้ขนเม่น ไม้ หรือนิ้วมือ คvikหรือจกเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปขัดกับ เส้นด้ายยืน เพื่อทำให้เกิดลวดลายและสีสันเฉพาะที่เป็นช่วงๆ ต่างกับผ้าขิดคือ ผ้าขิดจะมีด้ายพุ่งสีเดียวตลอดทั้งแถว การทอผ้าจกใช้เวลานานมากและมักทำเป็นผ้าหน้าแคบเพื่อต่อกับตัวชิ้น เรียก ชิ้นตีนจก ผ้าจกที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี ทอกันมากในภาคเหนือ เช่น ที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ อำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย และภาคกลางที่จังหวัดราชบุรี ชัยนาท สุพรรณบุรี อุทัยธานี เป็นต้น

ผ้าแพรวา จัดเป็นผ้าทอมืออีกประเภทหนึ่งที่เกิดลวดลายเกิดจากการใช้เทคนิคจกผสมขิดได้ผ้าที่มีสีสันงดงาม มีทั้งชนิดหลากสีและสีเดียวกันทั้งผืน จังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตผ้าแพรวาคือ จังหวัดกาฬสินธุ์ เดิมผ้าแพรวาจัดทำขึ้น เพื่อใช้สอยในครัวเรือน มีความกว้าง ๕ - ๖ เซนติเมตร ความยาวขนาดหนึ่งวาของผู้ทอพอดี จึงนิยมเรียกว่า ผ้าแพรวา ผู้หญิงที่มีความสามารถจะแสดงถึงฝีมือการทอ เพื่อหมั้นเป็นสไบทับเสื้อ ส่วนผู้ชายนำไปคาดเอวและมีไว้ประจำ ตัวสำหรับตกแต่งไปงานบุญหรืองานประเพณีสำคัญ

ผ้าลายน้ำไหล มีทั้งที่เป็นลวดลายทั้งผืนและชนิดผ้าพื้นสีเดียวและมีลวดลายประกอบที่ชายผ้า ใช้เทคนิค การทอแบบลายขัดธรรมดา แต่ทอด้วยพุ่งหลายสีย้อนกลับไปมาเป็นช่วง ๆ โดยมีการเกาะเกี่ยวระหว่างเส้นพุ่งแต่ละช่วง เกิดเป็นลวดลายพลิ้วไปมาเหมือนสายน้ำ ชาวจังหวัดน่าน เรียก เทคนิควิธีนี้ว่า “ลัว้ง” ชาวเชียงของในจังหวัดเชียงราย เรียกเทคนิควิธีนี้ว่า “เกาะ”

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าไทย

ผ้าไทย ถือเป็นงานหัตถศิลป์จากฝีมือคนไทย เป็นมรดกทางด้าน ภูมิปัญญาและแสดงถึงความละเอียดอ่อนของผู้ทอ ผ้าไทยเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าของท้องถิ่นต่าง ๆ ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาในทุกด้านเพื่อให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำให้ชุมชนมีรายได้ที่แน่นอนและทำให้ท้องถิ่นเหล่านั้นเป็นที่รู้จัก บางแห่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าไทยในรูปแบบหลากหลาย โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผนวกกับกระบวนการค้นคว้าและออกแบบ จึงทำให้ผ้าไทยมีการนำไปใช้เป็นผลิตภัณฑ์มากขึ้น

ผลิตภัณฑ์จากผ้าไทยเป็นสินค้าหัตถกรรมที่ทำรายได้ให้กับชาวชนบท การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ผ้าทอของไทยมาตกแต่ง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือประโยชน์ในการใช้งานรวมถึงความปลอดภัยและความสวยงามซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการออกแบบ ปัจจุบันผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการโดยตรง ดังนั้นในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ ซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะและความซับซ้อนของสิ่งๆนั้น ซึ่งได้แก่ รูปทรงของตัวผลิตภัณฑ์ ลายผ้า

เนื้อผ้า สีและวัสดุที่นำมาประกอบ เป็นต้น ปัญหาสำคัญในด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไทย คือ การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งาน จึงจำเป็นต้องยึดถือความต้องการของผู้ใช้เป็นหลัก ในกรณีที่การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านการใช้ผลิตภัณฑ์ โดยในระหว่างที่ดำเนินการผลิต ผู้ผลิตต้องมีความชำนาญและมีประสบการณ์พอสมควร จึงจะได้งานที่มีความสมบูรณ์สวยงาม

นอกจากนี้ ยังพบว่าการนำเอาคุณสมบัติที่ดีของผ้าไทยซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองที่มีคุณสมบัติทางด้านความงาม เป็นภูมิปัญญาทางด้านศิลปหัตถกรรมของคนไทยมาประยุกต์ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ เป็นทางเลือกใหม่สำหรับผู้สนใจทั่วไป ทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้เป็นที่นิยม เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหมายและบ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมผ้าทอผ้าของไทยให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น ขั้นตอนและวิธีการทอผ้าไทยทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหมเป็นงานหัตถกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ ท้องถิ่น รวมถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชมยังแหล่งจำหน่ายภายในหมู่บ้าน หรือไปที่ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนจะให้ความสนใจและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าไทยอยู่เสมอและสินค้าเหล่านี้ จะทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมเยือนมีความระลึกถึงสถานที่นั้น โดยทั่วไปผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายจะเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทที่เน้นการใช้สอย เช่น ผ้าทอ ผ้าขาวม้า ย่อม ผ้าสบ เป็นต้น

สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ประเภทกล่องจากผ้าไทย เป็นการส่งเสริมการใช้ผ้าไทยอย่างผ้าฝ้ายและผ้าไหม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของภูมิปัญญาไทยมาจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น การทำกล่องเครื่องประดับจากผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติ เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าไทยให้สามารถทำจำหน่ายเป็นสินค้าในท้องถิ่นและชุมชนที่ผลิตผ้าทอ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผ้าไทยมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทย นอกจากใช้นุ่งห่มแล้ว ยังมีประโยชน์ในด้านอื่นด้วยการส่งเสริมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าให้เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ควรออกแบบให้สนองต่อความต้องการ การใช้สอย และความงามทางศิลปะ เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานที่ดี ขณะเดียวกัน ก็จะต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่นับวันจะเหลือน้อยลงและมีอยู่อย่างจำกัด ในการพัฒนานี้ต้องทำควบคู่ไปกับการอนุรักษ์การทอผ้า

แบบดั้งเดิมให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นนั้น ๆ ไว้ด้วยเพื่อให้ ผ้าไทยดำรงอยู่ คู่กับคนไทยสืบไป

บรรณานุกรม

กระทรวงอุตสาหกรรม. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. รายงานการศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มี

ต่อผ้าไทยเรากกรุงเทพฯ. : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม , ๒๕๔๒.

จิราภรณ์ อริณยะนาถ. “ไหมไทย” Silk Magazine. ๑ , ๑ (September ๑๙๙๒) : ๗๕ – ๗๘.

จุฬา พีรพัชระ และคนอื่น ๆ. การวิจัยตามโครงการระยะที่ ๒ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผ้าย้อมสีธรรมชาติ. กรุงเทพฯ , ๒๕๔๗.

ณัฐภัทร จันทวิช. “ผ้าในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ” ในเอกสารประกอบการบรรยายมหกรรม

พิพิธภัณฑ์ “เส้นทางสายไหมผ้าเผ่าไทสู่สากล” กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,

๒๕๔๗.

เดือนฉาย คอมนันต์. “เส้นด้ายใยไหมวัฒนธรรมไทยบนผืนผ้า” ในร้อยรสบุผาพัสดราภรณ์

ภาพลักษณ์การแต่งกายสมัยโบราณ – ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๗.

ทรงพันธ์ วรรณมาศ. ผ้าไทยลายอีสาน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔.

นพวรรณ สิริเวชกุล. “แม่หญิงแพรรณผู้รังสรรค์สีสันจากพรรณไม้” วัฒนธรรมไทย. ๓๖,

๓ (มีนาคม ๒๕๔๑) : ๓๙ – ๔๑.

นวลแข ปาลิวณิช. ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใย. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๒.

บุษรา สร้อยระย้าและคนอื่น ๆ. การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติ

กรุงเทพฯ : วิทยาเขตโชติเวช, ๒๕๔๕.

ลักขณา ธนาวรรณกิจ. “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าจกราชบุรี” ปัญหาพิเศษปริญญาโท.

กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๖. (อัครสำเนา)

_____. “ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากผ้าจกราชบุรี” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๔๐.

อัจฉราพร ไชยสุตร. ความรู้เรื่องผ้า. กรุงเทพฯ : สื่อสร้างสรรค์ – วิชาการ, ๒๕๓๙ .

Cheesman, Patricia. Lao Teseiles Ancient Symbols – Living Art. Bangkok :

White Lotus, ๑๙๘๘.

The Thai Silk Assosiation. The Thai Silk Assosiation Hand book & Directory

๑๙๙๕ – ๑๙๙๖. Bangkok : The Thai Silk Assosiation, ๑๙๙๖.

สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น (ภาคเหนือ) (๒๕๕๕). ลายผ้ามัดย้อม. สืบค้นเมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์

๒๕๕๘. จาก <http://pamunyombantonpung.blogspot.com/>

ฝ้ายดอกลายกาญจนา. สืบค้นเมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘. จาก <http://www.kunchiang5dao.com/>

วิธีการทำกล่องผ้าไทย

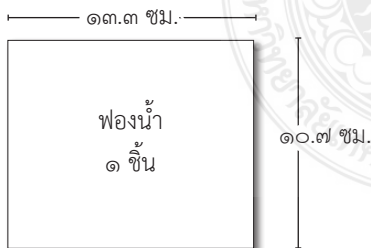
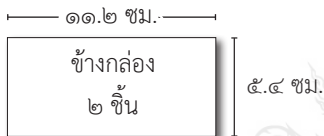
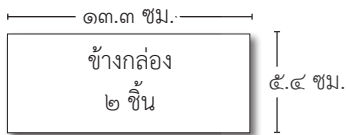
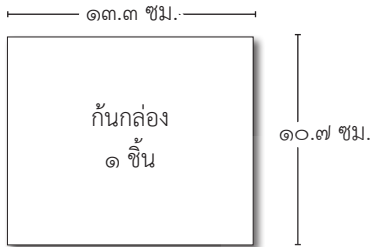

วัสดุอุปกรณ์

๑. ผ้าไทย (ทั้งผ้าลายและผ้าพื้น ให้สีเข้ากัน)
๒. กระดาษหลังรูป เบอร์ ๒๔
๓. ฟองน้ำ ขนาดหนา ๒, ๔ มม.
๔. กระดาษขาว เทา
๕. ผ้าเช็ดมือ
๖. ดินสอ
๗. คัตเตอร์
๘. ไม้ปาดกาว
๙. กรรไกร
๑๐. ไม้บรรทัด
๑๑. กาว
๑๒. วัสดุตกแต่ง เช่น ลูกปัด พู่ ริบบิ้น
๑๓. แผ่นรองตัด

วิธีทำ

๑. ตัดกระดาษหลังรูปเบอร์ ๒๔ สำหรับ
ทำตัวกล่อง

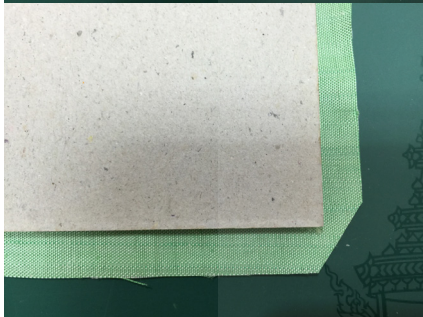
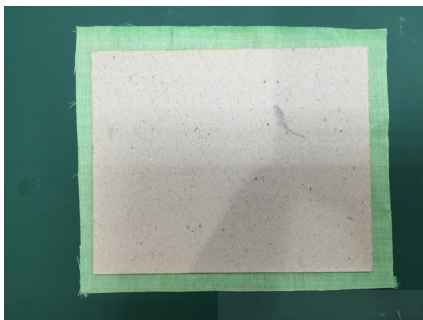
ขนาด ๑๓.๓ x ๑๐.๗ ซม. ๑ ชั้น
(ก้นกล่อง)

ขนาด ๑๓.๓ x ๕.๔ ซม. ๒ ชั้น
(ด้านข้างกล่องแนวยาว)

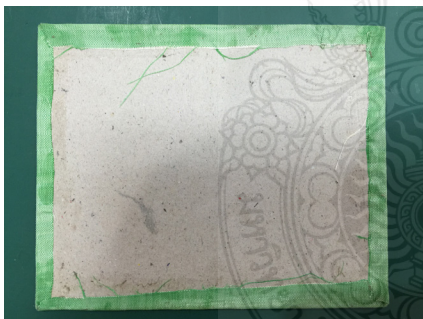
ขนาด ๑๑.๒ x ๕.๔ ซม. ๒ ชั้น
(ด้านข้างกล่องแนวกว้าง)

๒. ตัดฟองน้ำขนาดหนา ๒ มม.

กว้าง x ยาว ๑๓.๓ x ๑๐.๗ ซม.

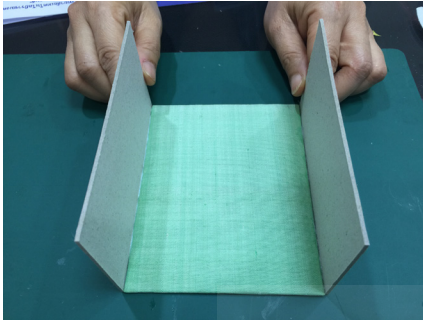

๓. ตัดผ้าพื้น ขนาดใหญ่กว่ากระดาษ ก้น
กล่อง เพิ่มโดยรอบ ๑ ซม. ตัดมุมผ้า
ทั้ง ๔ ด้าน

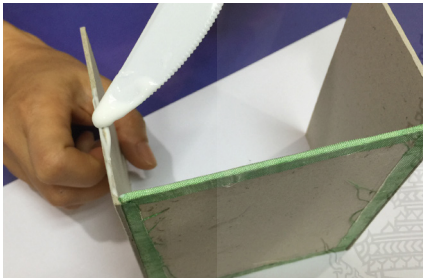

๔. นำฟองน้ำที่ตัด มาวางซ้อนที่ผ้าพื้น
และนำกระดาษมาวางทับฟองน้ำ ให้
ตรงกัน

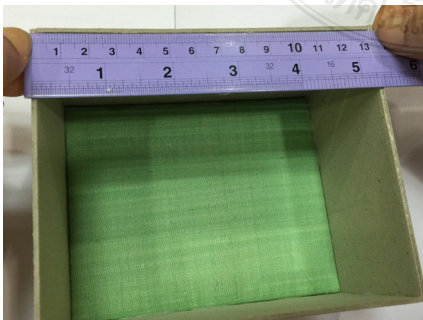
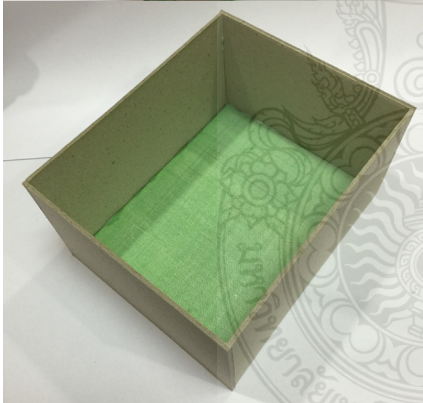
- ๔.๑ ทากาวโดยรอบกระดาษ ทั้ง ๔ ด้าน
๔.๒ พับผ้าแต่ละด้าน หุ้มขอบกระดาษให้
ครบทั้ง ๔ ด้าน ให้เรียบร้อย
(ชิ้นนี้เป็นกระดาษก้นกล่อง)

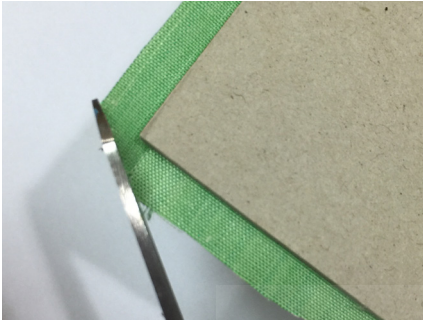
๕. ทากาวที่ขอบก้นกล่องที่หุ้มผ้าแล้ว ในข้อ ๔ ที่ด้านความยาว ๒ ด้าน จากนั้นนำกระดาษด้านข้างกล่องแนวยาวขนาด ๑๓.๓×๕.๔ ซม. ๒ ชิ้น ประกอบขอบที่ทากาวไว้

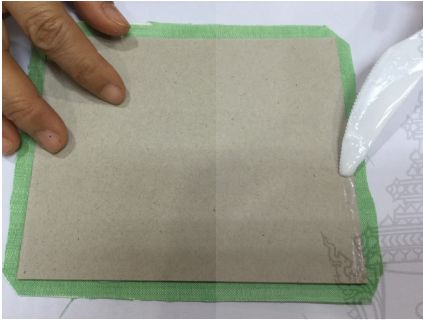
๖. ทากาวที่ขอบด้านความกว้างทั้งหมด จากนั้นนำกระดาษด้านข้างกล่องแนวกว้างขนาด ๑๑.๒×๕.๔ ซม. ประกอบทั้ง ๒ ข้าง จะได้เป็นรูปทรงกล่อง

๗. วัดขนาดของกล่องทุกด้านเพื่อตัดกระดาษให้เท่ากับขนาดของกล่องที่ประกอบแล้ว ๒ ชิ้นสำหรับทำฝากล่องด้านใน ด้านนอก (ในการทำครั้งนี้คือขนาด ๑๑.๓×๑๓.๘ ซม.)

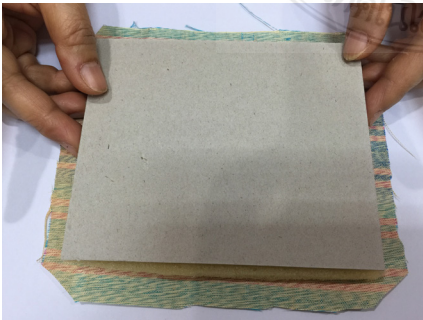
๘. ตัดผ้าพื้น ขนาดใหญ่กว่ากระดาษ ฝากล่องโดยรอบ ด้านละ ๑ ซม. และ ตัดมุมผ้า ทั้ง ๔ ด้าน

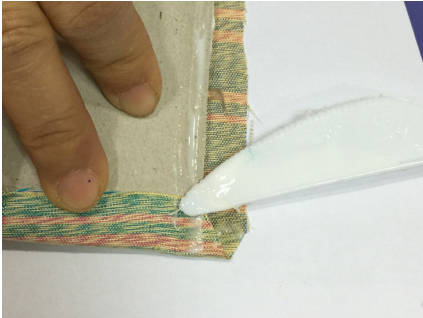
๙. นำกระดาษ ฝากล่อง มาตากาวให้ทั่ว จากนั้นนำผ้ามาปิดทับกระดาษที่ทา กาวไว้ ใช้มือรีดให้เรียบ พักไว้ เป็นฝากล่องด้านใน

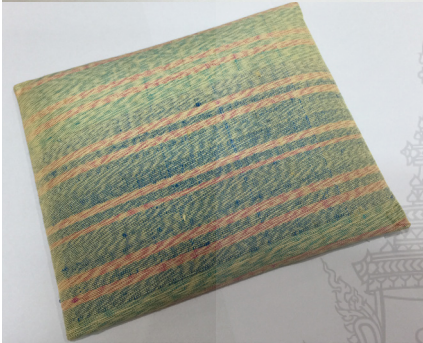
๑๐. ตัดฟองน้ำ ขนาดหนา ๔ มม. ขนาด เท่ากับกระดาษฝากล่อง

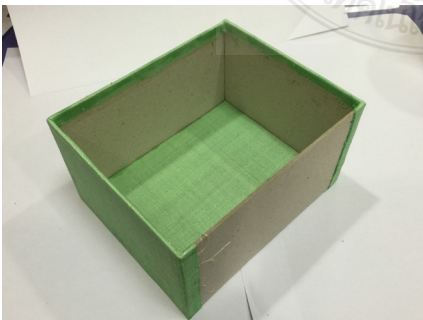
๑๑. ตัดผ้า ขนาดกว้าง ใหญ่กว่าฝากล่อง โดยรอบ ด้านละ ๑ ซม. จากนั้น นำฟองน้ำ วางบนกระดาษ ยึดด้วย กาวเล็กน้อย นำไปวางบนผ้าฝากล่อง ที่ตัดไว้

๑๒. ทากาวรอบขอบกระดาษ พับริมผ้าหุ้ม ให้เรียบร้อย ทั้ง ๔ ด้าน เป็นฝากล่อง ด้านนอก

๑๓. ตัดผ้าพื้น ขนาด ๑๐ x ๑๘ ซม. จากนั้น ทากาวที่ด้านนอกกล่องที่ละด้าน นำผ้าที่ตัดไว้ หุ้มปิด ทั้ง ๓ ด้าน ของตัวกล่อง

๑๔. ทากาวที่ขอบกล่องด้านใน พับผ้าหุ้ม ปิดให้เรียบร้อย

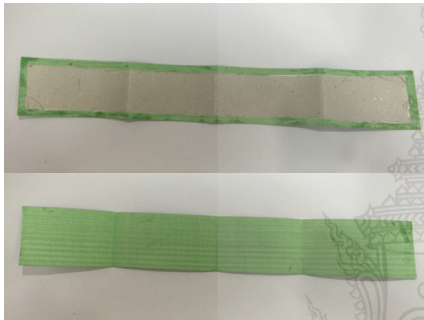
๑๕. ตัดกระดาษขาวเทา

ขนาด ๔.๓ X ๔๘ ซม.

๔๘ ซม.

๔.๓ ซม.

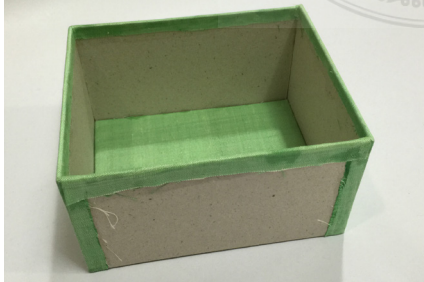
๑๖. ตัดผ้าพื้น ขนาด ๕.๕ x ๕๐ ซม.

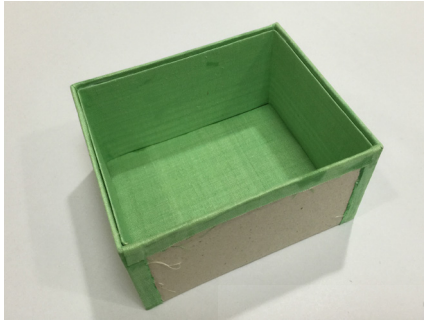
จากนั้นทากาวที่กระดาษขาวเทา
ปิดลงบนผ้าที่ตัดไว้ ทากาวที่ขอบ และ
หุ้มให้เรียบร้อย ทั้ง ๔ ด้าน พักไว้

๑๗. ตัดผ้า ขนาด ๓ x ๑๔.๕ ซม. ๑ ชิ้น

พับริมทั้ง ๒ ด้าน นำไปติดที่กล่อง
ด้านใน ที่ไม่ได้หุ้มผ้า แล้วทากาวหุ้ม
ขอบให้เรียบร้อย

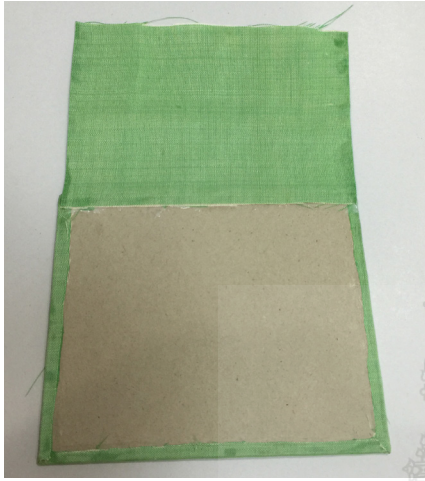

๑๘. ทากาวด้านในกล่อง นำผ้าที่หุ้ม
กระดาษขาวเทาในข้อ ๑๖ มาติดด้าน
ในกล่องให้เรียบร้อยทั้ง ๔ ด้าน

๑๙. ตัดกระดาษขาวเทา ขนาด ๑๑ x
๑๓.๔ ซม. สำหรับทำก้นกล่องด้าน
นอก จากนั้นทากาวที่ขอบกระดาษ
ทั้ง ๔ ด้าน หุ้มผ้าปิดให้เรียบร้อย ทั้ง
๔ ด้าน พักไว้

๒๐. ตัดผ้าขนาด ๙.๕ x ๑๕.๕ ซม. ๑ ชั้น
พับริมทั้ง ๒ ด้าน นำไปติดที่ฝากล่อง
ด้านใน(ชั้นที่ไม่มีฟองน้ำ) พักไว้

๒๑. ร้อยลูกปัด นำมาตกแต่ง หรือใช้การ
ตกแต่งด้วยพู่ ,ริบบิ้น ที่ฝากล่อง
จากนั้นทากาวที่ฝากล่อง

๒๒. นำไปติดกับฝากล่องด้านใน
(ในข้อที่ ๒๐) รอให้กาวแห้ง

๒๓. นำชิ้นฝากล่องในข้อที่ ๒๒ ไปติดกับ
ตัวกล่องด้านที่ไม่มีผ้าให้เรียบ

๒๔. ทากาวที่กระดาศก้นกล่องจากข้อ ๑๙
ปิดที่ก้นกล่องด้านนอกให้เรียบร้อย
จะได้กล่องที่สวยงามตามแบบที่
กำหนดไว้

บันทึก

บันทึก

กองศิลปวัฒนธรรม สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
๓๙๙ ต.สามเสน แขวงวงษิรพยามาล
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร ๐๒ ๖๖๕ ๓๗๗๗ ต่อ ๖๒๓๕ - ๖๒๓๙
โทรสาร ๐๒ ๒๘๑ ๐๖๕๙

rmutpculdiv

rmutpculdiv

artsculture@rmutp.ac.th

<http://cul.offpre.rmutp.ac.th>

